

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhozordással, vidékre postai szét- küldéssel. Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői s kiadói iroda: Nagy-hid-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová minden a lap ugy szellemi, mint anyagi részét illető küldemények intézendők.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egy egész íven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítattik.</p>
--	---	---

A zsidónép ősi s jelenkori nyelvei s azoknak viszonya az egyes irodalmakhoz.

Deutsch Henriktől.

(Folytatás.)

A zsidó nép országának s álladalmi önállásának elvesztése után idegen népek közé kerülvén, azonnal a nép nyelvét is elsajátította, melylyel társadalmi s politikai viszonyban élt. De mindamellett, ha nemis az egész zsidónép, a tudósok a héber nyelv mellett buzgólkodtak, hogy ez nemcsak feledésbe nem jutott, hanem mindinkább kifejlett, mint azt tovább is látni fogjuk.

Legelőször Nebukadnezar által a babyloni fogságba vezettetvén, a zsidónép 70 éves fogsága alatt annyira elsajátította a chaldeai nyelvet, hogy visszatérte után Nehemia azon panaszra fakad: gyermekeik a szomszéd népek nyelvén beszélnek, s a héber, — vagy mint ő mondja — a zsidó nyelvet nem értik.

Ezra s Nehemia s később legalább 200 évig a Synagoga magna a héber nyelvet ápolták, sőt nagyon is bővítették, de a héber nyelv s tudomány mégis csak egyes kiválasztott férfiak birtokában maradt. A zsidónép egészben annyira ragaszkodott az aram nyelvhez, hogy idővel aram fordításokat, sőt eredeti könyveket is aram nyelven kellett írni a nép számára. Így tehát az aram literatura veszi kezdetét az akkori zsidók közt.

Nagy Sándornak Ázsiában véghezvitt hódításai következtében a zsidók görög uralom alá kerülvén, a görög nyelv s szellemmel ismerkedtek meg. A zsidók áltaiában egy nemzettel sem jöttek érintkezésbe, melynek szellemi vívmányait magukévé nem tették volna. Löw Lipót így nyilatkozik: „Még a legrégebb ókor története sem szól egy a népek culturája s műveltségében történt nagy előrehaladás vagy befolyásteljes fejlődésről, melyben Izrael részt nem vett, vagy melylyel élénk közlekedésbe nem lépett volna. Abrahám, Izrael ösatyja, Chaldeában az emberi műveltség s különféle számos tudományok őshelyén neveltetik. Az ezután legrégebb egyiptomi műveltség körében tölti Abrahám ivadéka mintegy ifjúkorát. Itt növekednek a bevándorlott kis családok számos néppé. Kanaanban Izrael a kereskedést s ipart tűző s találékony phoeniciaiakkal jön érintkezésbe. Ösatyjuk születési országában lépnek a zsidó száműzöttek, a babyloni fogság alatt, chaldeai s perzsa műveltséggel közlekedésbe, mely utóbbiba lényegileg India bölcsesége is be volt foglalva.

Mig a macedonok hadi csapatai N. Sándor alatt görög műveltségnek törnek utat Ázsiában, Izrael fiai ismét elfoglalták a szent földet, s nem sokára gyarmatokat alapítanak minden görög műveltség által jelentőséget nyert helyen. S midőn a hetedik század óta az arabok hatalmukkal együtt tudományt s műveltséget is terjesztenek, az izlam majdnem minden tartományában számos zsidóközség szerveződik, melyek örömmel fordulnak a hasadó nap világa felé.“ —

A mondottakhoz csak azt akarjuk függeszteni, hogy valamint a zsidó nemzet a népek szellemi világán, a tudomány pályáján haladt előre, ugy viszont a zsidók is az elsajátított szellemi anyagot sajátkezüleg földolgozván, a népek irodalmára kiegészítőleg hatottak. A zsidók a közönséges évszámítást megelőző három században a görögöktől sokat tanultak, de a görög irodalom is sokat, igen sokat köszönhet a görög zsidók szellemi tevékenységének. Mózes könyvének első ugynevezett 70-es görög fordítása, mely mainap is nagy becsben tartatik, zsidóktól származik. Mert ha Josephus s a talmudnak egy görög fordításról szóló elbeszélésének homályos oldalától eltekintünk is, a tény mégis igaz, hogy zsidó tudósok voltak, kik a thorát görög nyelvre fordították.

De nem csak Mózes 5 könyvének s később a szentírás egyéb könyveinek görög fordításával gazdagodott meg a görög irodalom zsidó tevékenység által, hanem a történelem, bölcsészet s a tudományok egyéb terén is. Josephus Flavius művei a görög irodalom fájának egyik azép ágát képezik, mely idővel el nem száradt. Történeti s a zsidó régiségekről szóló könyvei az ó világ legclassicusabb művei közé tartoznak. Ő történeti stylusa miatt a görög Liviusnak neveztetik. — Philó, kit bölcsesége miatt Platóval hasonlítanak össze, a görögök legnevezetesebb tudósainak egyike, 43 művet rt a tudomány különféle ágairól.

Mig Észak-Afrikában a zsidók a görög nyelvet s irodalmat ápolták, addig Palaestinában s még inkább az Euphrates partjain s Perzsiában aram nyelven beszélvén, annak irodalmát is roppantul bővítették. Ezen nyelven van irva egész talmudi-rabbinicus irodalmunk. De mielőtt ennek részleteibe bocsátkoznánk, emlitenünk kell a bibliának aram nyelvre történt fordítását. Csodálatra méltó, hogy valamely idegen nyelv fölvétele őseinknél is mindig a biblia ugyanazon nyelvre való lefordításával kezdődik. A biblia görög fordításáról már szóltunk. Most ismét a biblia aram fordítása az, melylyel őseink az aram irodalomhoz fognak. Később azt tapasztaljuk, hogy a 10 ik században egy Gaon a bibliát arab nyelvre fordítja, s ezáltal alapját veti meg egy nagy héber-arab irodalomnak.

Hasonlóan a perzsi zsidók a bibliát perzsa nyelvre fordítják. Hogy pedig Mendelssohn Némethonban a zsidók németesítését a biblia német fordításával kezdte, azt mindenki tudja, valamint a sikert is, mely dicső törekvését koronázta.

Vegyük föl ismét a történelmi fonalat, mely rövid időre kezeink közül kisiklott. Az aram nyelvet a zsidók, mint már mondók, a babyloni fogságban kezdik használni; kifejlődése s héber-aram irodalomra történt növekedése pedig a közönséges évszámítás után a 6-dik századig tart. Ben Szira, vagy helyesebben Jozsua ben Szira ben Eliezer, ki 260—70 körül, a második templom elpusztulása, vagyis 190—200 a közönséges évszámítás előtt Palaestinában élt, irt vala, mint állítják, héber nyelven, Salamon példabeszédei módjára gnómákat, melyek azonban hozzánk csak syr, azaz nyugati aram nyelven jutottak. Ámbár e könyv a kanoni könyvek közé föl nem vétetett, mégis annyira becsültetett az ó-korban, hogy a talmudisták is szavait sokszor idézik. Onkelosnak Mózes öt könyvének, valamint a biblia egyéb könyveinek aram fordítása, mely a közönséges évszámítás utáni századokba esik, az aram irodalmat nagyon gazdagította, s még napjainkban is végtelen becses bir. De még sokkal nagyobb, terjedelmére úgy mint tartalmára nézve, a kétféle talmud, a jerusálemi t. i. s a babyloni, melyek közül az első a 4-ik században Palaestinában, s az utóbbi egy századdal később Babylonban szerkesztetett.

Nyelvre nézve a két talmud abban különbözik egymástól, hogy a jerusálemi inkább syr nyelven, a babyloni pedig chaldeai nyelven van írva. Már csak az is, hogy két oly roppant mérvű mű, mint a két talmud, két a föld színéről majdnem egészen eltörölt nyelven a zsidók által föntartatott, méltán elismerést igényelhet. De még sokkal érdekesebb lesz a talmudisták irmodorát ismerni, melyet Delitsch, a keresztyének közt az első, ki a talmudot alaposan tanulmányozza, a következő szavakkal ír le: Die durchherrschende Eigenthümlichkeit des talmudischen Styls ist die Brachylogie, das lex minimi in Wörterzahl und Wortverbindung. Das Wort ist nur das Anagramm, gleichsam die andeutende Abbréviation oder Chiffer des Gedankens. Das Wort ist nicht die Strahlenausströmung eines Gedankens, sondern umgekehrt, der vereinigende Brennpunkt mehrerer Gedanken — ein Fehler, den Göthe an unserem Hamann rügte, dessen Styl dem talmudischen ungemein ähnelte. Was Jean Paul von Hamann sagt, gilt buchstäblich vom Talmud. „Er ist ein Himmel voll teleskopischer Sterne, und manche Nebelflecken löst kein Auge auf.“ Darum sind auch die talmudischen Gedichte, die palästinaischen, wie die babylonischen sämmtlich epigrammatisch, sie malen nicht intuitiv, sondern konzentriren die Gedanken zu überraschenden Kontrasten. Es sind nicht malerische oder idealisirende Nachbildungen der Wirklichkeit, sondern scharfsinnige Reflexionen darüber, welche das Unendliche, welches im Gesetze konkret vorliegt, mit dem Endlichen nach echt nationalen Humor kombiniren.

A zsidók történetében gyakran következnek be időszakok, melyek alatt a zsidók kegyetlenül üldözötték, a tudomány kifejlesztésében részt nem vehetnek. De azért a zsidó szelleme el nem enyészik, hanem a gyöngye csiraként, mely a dermesztő tél alatt legázolva a földön hever, új életre támad, mihelyt a szabadság tavaszának első sugara által megérintetik. Ily dermesztő, a zsidók szellemi

életének kifejlését akadályozó időszakok voltak a rómaiak s parthusok közt folyt háborúk a 4-ik században, az 5-ik század másik s a hatodiknak első felében, Babylonban.

(Vége köv.)

A zsidó hittani oktatás a középtanodákban.

A fölülírott tárgy már sokoldalulag és több lapokban tárgyalatott, s így itt valami újat nem mondhatunk; de vannak tárgyak, melyek felől, különös fontosságuknál és általános szükségességükönél fogva, nem eléggé értekezhetünk, úgy hogy a megvitatott tárgy még elég anyagot és alkalmat szolgáltat gondolkodásra, észleletre és eszmecsérésre. Hogy pedig a serdülő ifjuság hittanítása, vallásbeli és erkölcsi nevelése fölöttén nagy fontossága, felesleges bizonyitanom. Az államhatóság azt jól érezvén és a böcs király szavait: „Féljed az Istent, mert csak ez teszi az embert egész emberré,” az állam és polgári társaság jóllétének alapjául ismervén el, a különböző képezdékben és tanodákban a vallástanítást elrendelte.

De a mi hitsorsos ifjuságunk e tárgyban való oktatását illeti, mindennapi sajnos tapasztalás nyomán meggyőződünk arról, hogy ez nem igen virágzó és sikerdus állapotban van. Ismerek deákokat, kik a héber ismeretek tekintélyes gyűjteményével fölruházva léptek a népiskolából a gymnasiumok- és reáltanodákba, de néhány évi ott mulatásuk alatt annyira haladtak a feledés mesterségében, hogy alig voltak képesek a háftorát szabályszerűen (a nyájas olvasó ne gondolja, hogy e kifejezés alatt tán a „tropot“ értem), tehát héberül szabályosan olvasni. Ha már ezen is bámultam, esodálkozásom még nagyobb lett, midőn az illető bizonyítványban az egyes tárgyak sorozatát és előmeneteli jegyzékét olvasván, a hittant E-vel = Em = kitűnően megjelölve találtam! Nem tudom, becsempészkedett-e ez a nagy E még a népiskolai bizonyítvány határaitól ide, vagy talán miután az izr. hittan nagyobb részt német nyelvben adatott elő, ebbeli sorozata kivételképen a német Erbärmlich-t jelentse-e?

Nincs semmi kifogásunk az illető vallástanító urak képessége és ügyessége ellen, de annál alaposabb igényeink vannak tevékenységükre. Bizony egy szentírási pótszerűt használt hasonszenvi adag után — készítve katechismusok-, vezérfonalok- és bibliai extractumokból, és nyujtva egyszer-kétszer hetenkint — a fiatal kedélyek nem igen erősbülhetnek a vallásban, ezzel a hitben való tudományuk kevéssel öregbedhetik. Hogy a zsidó tanoncok nagyobb része részvéltlenséggel, sőt fitymálólággal tekinti a vallásoktatást, azt sok deák nyilatkozatából, valamint önszemléletből tudjuk. Ámde ez nem csoda, mert míg a világi tudományok belsejébe komolyan és alaposággal vezetnek be, a hittudományi kuttóknek csak felszínén usznak, és Maimonides elvével ellenkezőleg (mely szerint csak az nyulhat a profan ismeretek élelméhez, a ki már jól megtelt a thora ismeretével) növendékeinknek, midőn a többi tudományokkal kényük kedvük szerint jóllakhatnak, a vallástanítás asztalánál csak sz. írási idézetek, talmudból való mondatok és egynémely hitbölesészeti könyv kivonatának morzáival kell, hogy beérjék. Fiaink tanul-

mányozzák a régi classicus nyelveket, gyönyörködnek egy Homer, Ovidius, Virgil stb. magasztos énekeiben, hát oly rendkívül vagy lehetetlen volna-e egy Jesajas, Jeremias stb. könyveit kezükbe adni? Csak egy Dávid király eredeti énekei iránt maradjanak-e süketek fülek? Csak a legrégebb classicus héber világnyelvbe ne vezetessenek-e be? Minden kor és minden nép bölcsseit jól ismerjék-e, csak önfajuk bölcssei maradjanak ismeretlenek előttük?! Örömmel látjuk, mint szaporodik napról napra hazánkban magukat a tudománynak és művelődésnek szentelő ifjaink száma; mérték gyanánt szolgálhat erre nézve, hogy a múlt évben a pesti kir. kath. felszámolásban a zsidó deákok száma 160, a városi reál-tanodában 102 volt; bizony szép kilátása és bizonyossága a növekedő értelmiségnek hitsorsosink között, szép remény mindazon izr. hitközségekre nézve, melyekben ez a sok művelt és kiképzett kereskedő, kézműves, iparos, művész, orvos, ügyvéd és más hivatalnok hatáskörüket találандják és letelepedendők lesznek! De valljon a jövődők ezen csillagai csak a vallás szent világától fosztassanak-e meg? Az általános műveltség és fölvilágosodás ezen remény magvai csak a héberben nyujtsanak-e oly silány kilátást sikeres aratásra? Mint hitközségeik hang- és irányadói, mindenütt otthonosok legyenek-e, s csak a cultus honi földjén maradjanak idegenek? Ez szabálytalanság, mely mindenkinek szemébe tünhetik.

Sok gondot fordítanak napjainkban úgy a községek, mint a néptanítók és iskolák vezetői a héber nyelv és vallástanításra; meggyőződtek arról, hogy ez a zsidó öntudat ébresztése és emelkedésének főtényezője, és hogy a mai beteg zsidóság orvoslását csak a valódi művelt zsidó és a valódi zsidó művelt eszközölheti; de míg a középtanodákban vallásunk oktatásáról az eddigi módon lesz gondoskodva, addig népiskoláink minden törekvése- és erőmegfeszítésének dacára, az ohajtott sikernek ki kell maradnia. — Fordítsanak tehát tisztelt pályatársaim és a vallástanító urak oly helyeken, a hol gymnasium, reál- és más efféle iskola van, több gondot e tárgyra és emeljék szob és foganatosb fokra; vezessék be tanulmányozó fiainkat mennyei vallásunk szentélyébe, dicső íróink nyelvébe, halhatatlan bölcsészeink könyveibe és néptünk történetébe! Csak kevés rabbi van mainap azon helyzetben, hogy **ישיבת בחורים**-t gyűjthesen maga köré a talmud oktatása kedvéért; gyűjtsék tehát e helyett a tudomány ifjait, és képezzék ki úgy, hogy ha nem is **למרנים**, „talmudtudósokká“, de legalább **בני תורה** oly emberekké váljanak, kik a sz. irás eredeti szövegéből, a héber írókból és könyvekből merithessék vallásismereteiket és vallásos érzelmeiket, és a kik zsidók legyenek a szó legtágasb és legszebb értelmében!

Épen e sorok berekesztésével kapom a „M. I.“ 52. számát és látom, hogy a pesti álnevű cikkíró ur is hasonlóképen a mai vallástanítás tökéletlenségét tárgyalja. Bár mindenki ismerkednék meg e tárgy fontosságával, s bár összegyülnének hitközségeink jobbjai és törekednének arra, hogy elhárítsák a zsidó deákokról az iskolaélet ezen rákfenéjét. Én csak tárgyilag beszéltem, az illető személyiségek tisztelétét távolról sem akarván bántani.

Kula, dec. 28. 1863.

Strasser D. L.,
ker. rabbi.

A zsidó iskolák vallás-nemzeti jelleme.

I.

דבר בעתו מה טוב

„Egy szó a maga idejében mily jó.“

Egyházi és iskolai látkörünket a tarka virágok sokasága borítja el, melyből annyian izlésük szerint kötik meg bokkrétájukat, csak a tiszta meggyőződés terén terem a sok „ne nyulj hozzám.“ Volt egy időszak, még nem igen távol van tőlünk, mely annyi vigaszt, annyi reményt, annyi biztatást rejtett bűvös kebelében, hogy mindenik, ki vallása és fajáért érez és szenved, mennyei örömmel üdvözlé. Mi volt ez, és mivé lön? hasonlított a szende ibolyához, mely a nap első fényére félénken kikandikált, és a zordonabb idő beálltával semmivé lesz.

Hallottunk nemzeti irányu iskolákról, autonomiáról, rendezendő állapotról, mialatt csak a sok rendezni való szaporodott, a homályos égboltozaton itt-ott föltűnő halvány színű csillagként, mely csakhamar eltűnik, és a látkört a régi homály fedi.

Midőn tehát ama hir is, hogy a kormány hitfelekezettink kebeléből bizalmi férfiakat szándékozik összehívni, „fűstbe ment“, nem követhetünk el történelmi anachronismust, ha feszült körülményeink között azon talpalatnyi tért ragadjuk meg, honnan hitfelekezeti iskoláinkat érdeklő vallás nemzeti jellemről szólhatunk, és a tarka eszmék tisztázásában részt vehetünk.

Mielőtt azonban azon álláspontotól szólnánk, melyet a kormány irányában elfoglalunk, szükséges amaz eszmezavart erintenünk, mely századunk jelszava — a humanitás elve — ellen küzd, és min magunkat ellenséges táborokra osztja.

Haladó ügyfeleink elismerik, hogy nem tehetett századunk biztosabbat az emberi nem megváltására annál, hogy a nevelés irányát a humanitas elve lengje át; mert így az ígért emberi nem a természet örök rendét követi, egy test és egy lélekként működnek mindenkor és mindenben, mi a közjót és szellemi fejlődést előmozdítja, és melynek célszerűségét sok büszke nép összegömbülése után a terhes megpróbáltatások napjaiban láthatni.

Hasztalanul szorítva a végzet szűkebb körbe, korlátozottabb körülmények közé, a természetszülte közös emberi rendeltetés az összhangzásban találná föl támaszát; hasztalan csigázná föl a tömjénezés valamely nemzet nagyravágyását, a nemzetek egymáshoz való természeti vonzereje soha sem engedné meg azon belső szövetség szent kötelekeit fölbontani, melyek az emberiséget közös rendeltetésre összefűzik.

A különböző népfajok különböző lelki és testi tulajdonai nem képezhetnének válaszfalt, ha emberi rendeltetésünkben soha sem feledkeznénk meg arról, hogy természetileg egy népfaj sem ellensége a másikkal, és az egész emberi nem rendeltetése a tökély és az ebből folyó boldogság.

Amde a végzet másképen intézkedett velünk. Egy hazában, emberi létünknek határozottabb formájában „országalkói“ fogalmon alapszik elemeztetésünk és nem emberek egyesületén, mely a közös cél felé haladásban működik.

Hol kezdette a társadalmi ferdeség a természet ere-

deti jogait bitorolni? Ott, hol legkevésbé kellene azt megengednünk: gyermekkori éveinkben, az iskola ártatlan falai között.

Mi oka annak?

Valljon az ártatlan gyermeki kebel nem engedie meg az eszme meghonosítását, valljon a természethajlam ösztönözte-e őt erra, hogy ember és ember között különbséget ismerjen, vagy az, hogy az iskolák — valláskülönbség nélkül — még mindig a felekezetiesség jellegét viselik, a helyett, hogy vallás nemzeti jellemet öltöttek volna magukra, mely saját vallási alapokra fektetve bár, de közvetlenül érintkeznek ott, hol közös emelkedésről van szó?!

Hitsorsos olvasóim talán szigorunak találának, hogy e vád alól önönmagunkat sem akarom egészen fölmenteni, de van közöttünk egy forrongó elem, (melyet majd alább a maga helyén érintek) mely bár akaratlanul, de nem kevésbé ártalommal követi el e bünt, szem elől tévesztvén azt, hogy a zsidó vallási iskola is nem izolált körben akar hatni, hanem vallása alapján rendezve, az egyetemleges nevelőintézetekhez tartozik, és feladata az, mi minden másé.

Hogy szükséges a gyermeket már első éveiben valóságosan nevelni, az kétséget nem szenved.

A gyermeket emberi méltóságának öntudatára éb-

reszteni egyébbel, mint a vallás tanaival, nem lehet; ez oltja be romlatlan szívébe a tiszta erkölcs első menyei ágát, ez tanítja, hogy van kötelessége.

Mind azon tekintélyek, kik a vallási nevelést a későbbi korra akarták halasztani, bevallák későbbben, hogy a gyakorlat szomorú példákat tárt eléjük, s hogy e példák tömegéből csak egyet említsünk, Franciaországban a juliusi kormány alatt Viktor Cousin küldetett ki az iskolákat érdeklő utazásra, s ez ott találta — és a kormányhoz intézett jelentésében megvallá — az iskolákat legvirágzóbban, ahol azok vallásiak voltak.

A vallásosságot csak gyengéd csemetébe olthatjuk be, avallásos nevelés nélkül felnőtt ifju megizmosult korcsosá növi ki magát, mely ilyen zsenge oltványt be nem fogadhat többé.

Erre nézve tehát közöttünk, bármily nézettel legyünk is a zsidó hitfelekezeti iskolákról, nézetkülönség nem lehet, és azon tényleges különségek, melyek mindazáltal iskolai és egyházi életünkben vannak, nem innen erednek, hanem egy más forrásból szívárogtak át, mit jövőre elmondandók leszünk.

Győr, 1864.

Klein Mór.

TÁRCA.

Pénteki levelék.

Pest, január hóban.

Korunk egyik jellemző sajátása az, hogy az emberek oly különös önmegelégedéssel szeretnek a 19-ik század fölvilágosultságára hivatkozni.

Ha társadalmi félszepségek, balnézetek- s előítéletekről, — ha az emberi méltóságot megszorító és sértő intézkedésekről, — ha az emberiség rendeltetése s a társadalom céljaival ellenkező cselekedetek és eljárásokról van szó: önmegelégedett mosoly lebegi körül ajkaikat, mert a jelen században, ha e kifejezést használunk szabad, „legyőzött álláspontnak“ hiszik mindezt, s a létünt idők által örökségként ránk hagyott ferdeségeket máris, vagy legalább maholnap az enyészet gyomrába vélik eltemethetni.

Mi boldog emberek vagyunk mi! Lám minekünk nem kell többé az elmebeli korlátoltság szomorú homályában tévelyegnünk, a mi utainkra a felvilágosodás napja fényes világot áraszt; nekünk nem kell Jákob ösatyánkéként az éj irigy szellemeivel viaskodnunk, hogy a lelki szabadság honát a szolgálai lét görétől elválasztó időfolyamon általkelhesstünk, a felvilágosodás fényes napja e sötét rémeket messzire tovatitza innen; nekünk nem kell a jégkeblek és fagyos szivek maró hidegében dideregnünk, a felvilágosodás jótékony napja melengeti dermedt tagjainkat. A mit a mult rosztat szült a világon, a mi vétségeket, hibákat költött az emberiségben, a felvilágosodás hatalmas napja azokat mindegyig megorvosolta, s az irigység, a gyűlölet a fanatismus helyett, jóakarát, felebaráti szeretet és egyetértés boldogítja kölesönösen —

A szerkesztő ur oly sötéten tekint rám! Hát nem ugy van-e? Hát nem-e az a felvilágosultság értelme? És nem-e felvilágosodott a mi századunk? És nem vagyunk-e épen mi zraeliták azok, kikre nézve e felvilágosodás legtöbb előny-

nyel, legtöbb kedvezményyel jár? Miért ne zajongjon, miért ne ujjongjon hát keblünk örömeiben, látván, hogy mégis van igazság e földön, mely az elnyomottak ügyét fölkarolja, és azt egy legio rozszakaró ellen is megvédelmezi? Miért ne hirdetnők hangosan azon kor dicsőségét, mely ezeréves küzdelmeinknek végre valahára határt szabott, mely az üldözések alól felszabadított, szenvedéseinket megszüntette, s természeti jogainknak s az emberiség körül szerzett érdemeinknek érvényt és elismerést szerzett?!

Boldog, boldog — jövendő!

Mi szép állapot leszen majd az, a midőn egykoron sasszárnyakkal törendünk a közműveltség fénysugáros magaslata felé, nem pedig a struccéival, mely csapkodik ugyan szárnyaival a levegőben, ámde azért mégis folyvást oda tapad a röghöz; midőn látkörünk oly széles, szemünk oly tiszta, szívünk oly szabad lesz, — s midőn a világra szóló liberalismust nem fogjuk többé — sztk kebelbe zárni!

De ne legyünk igazságtalanak! Ne vonjuk meg századunktól azt, mi őt jogosan illeti; mert a jelen kor vívmányait ép oly kevéssé lehet és szabad tagadnunk, valamint nem tagadható az sem, hogy a zsidó nép polgári és társadalmi állása, dacára minden felvilágosodás- és liberalismusnak, még mindig nem ért azon stadiumba, mely a kor szelleméhez kötött igényeket teljesen kielégíthetné.

Hogy nagyon széjjel ne terjeszkedjünk, szoritkozzunk szemléleteinkkel ezuttal egyedül csak e hármás bércövezte és négyes folyam hasította hazára.

Valamint Európa civilisált országaiban mindentűt, ugy házánkban is a k o r e s z m é k játszsák ez idő szerint a főszerepet. Kezdve az első államfértől az utolsó kávéházi politikusig, és — exceptis excipiendis — a hatodik nagyhatalom, a sajátónak első

képviselőjétől legigénytelenebb napszámosáig, — mindenki egyaránt feszegeti a kor eszméit és érzelmeit, mindenki nagy szavakban ömledezik a szabadelvtiség és türelmesség szükséges és elkertilhetlen volta fölött.

Mik tehát ezen koreszmék, s mennyire valósultak ezek miánalunk?

Ha a szerkesztő ur most egy nagy politikai lapnak volna szerkesztője, és én annál is oly igénytelen helyet töltenék be, mint itten, tehetségemhez képest felsorolnám ezennel mindazon hátramaradásokat, melyek a régi idők maradványaiként az embereken rajtuk maradtak, és melyeket lehetőség szerint utána pótolni a mai világ kedvenc eszméjét képezi. Ha ezután politikai és társadalmi viszonyainkat venném bonckés alá, és helyzetünket mindkét irány felé történeti fokmérővel megmérném, azonnal megtudnók, hogy hányadán vagyunk e koreszmékkel és valóságukkal. Így azonban a hitfelekezeti szük sorompók közt mozoghatok csak, ámde vigasztal — vagy tán inkább szomorít — az, miszerint csak ez egy irányban is számtalan sok a — szellőztetni való.

A zsidó kérdés az utolsó század „égető“ kérdései közt egyike volt a legégetőbbeknek, sőt mainap nem is égető már, hanem valóságos izzó, mely minden régészeti intentiót menten kiéget. Azért nem mernek talán egynémelyek hozzá nyulni. E kérdés megoldása egyenlőpést tartott a kor egyébnemü napirenden levő kérdéseivel, és igen helyesen jegyzé meg a helyb. mesterségeket terjesztő egyletnek derék elnöke, miszerint a zsidó nép helyzetének javulása az illető országokban mindig azonos volt a civilisatio haladásával.

Ha tehát a kornak ezen fejlődési menetét szemügyre vesszük, és a zsidó kérdés fejlettségi fokát e hazában vizsgáljuk, lehetetlen, hogy azon aránytalanság szemünkbe ne ötlőljék, mely közte és a kor hason idejü és horderejü kérdéseinek fejlődése közt főáll.

Mert mi tagadás benne? Bármennyire haladtunk is az utóbbi időkben a kölesönös türelem és kevésbé korlátolt felfogás terrainumán, mindazáltal a „zsidó“ név még távolról sem vesztette el e hazában azon nimbust, melyet középkori szükkebltség aggatott rája, s mely még a loyálisok cosmopolitikus lelkületére is némi borongós árnyalatot vetni képes. Jól tudjuk ugyan, miszerint a művelt külföldön sincsen még minden sorompó ledöntve, mely társadalmi tekintetben mind ez ideig is zsidó és nemzsidó közt fenáll; ámde azért a közvélemény, és ennek szószólója, a liberalis sajtó, határozottan és nyíltan lép ki érdekükben a sikra, és erőlyesen kttzd le egy már lettint kornak egynémely elkéselt ivadéka által njra fölélesztzeni ohajtott minden rágalmat és badar gyanusitást, és nem vonakodik kemény kárhoztatását kimondani a már enyésző félben levő előítéleteknek újból való életre ébresztése fölött. Hát nálunk ez miért nincsen úgy? Miért nincsen a hazai liberalis sajtónak csak egyetlen egy szavacskája sem számunkra? És ha szól is rólunk, miért történik az rendesen oly modorban, hogy kénytelenek vagyunk felsohajtani: „Isten! örizz meg barátainktól!“ Tehát semmi sincsen, mi javunkra szólhatna, és az egyesek netalánú egyéni vétségei mindig fognak az összegnek büntül felrovatni?

Ez állapot fölöttén abnormis, s annál kevésbé megfeyjthető, miután a történet azt tanusítja, hogy a magyar nemzet aránylag véve mingig türelmesebben viselkedett a zsidók iránt, Európa többi nemzeteinél.

Mit kelljen tehát tennünk, hogy ez állapotot tisztázzuk?

Goldfahn Károly.

Frakk és dolmány közt.

Beszély.

Irta: *Dux Adolf.*

(Folytatás.)

Vevőket fogadott és elbocsátott, leveleket és számlákat irt, s a ki e szép barna asszonynak csendes és vidám eljárását szemügyre vette, soha sem hitte volna, hogy szívében nehéz tusák folytak le egy nemesbitett élet virágai utáni vágyódás és parasztos önmelegedés közti kiegyenlítés iránt.

De arca bizonyái a ismét kedvetlen kifejezést öltendett valaha az ebédnél, miután Béla honn nem volt, magára maradt volna; szerencséjére azonban vendéget kapott, ki mindig vidámságra bírta, még ha nem a legvidámabb hangulatban lett volna is.

Épen merengve ült boltjában, midőn Maier Slemihl belejött. A több órai gyaloglás kifárasztotta ugyan, de a boldogság mégis lábán tartotta, hogy a gazdag, de azért mégis jószívű, és nyájas asszony hoz közeledhetett. Csak úgy csurgott róla a déli hőség kisajtolta izzadság, de mégis nevetve kiáltott: „jó reggelt! jó reggelt!“ S midőn Eszter nyájasan fogadta, boldogságtól mámoros szelleme hiába törte magát új fordulatok után s egyre kiáltotta: „jó reggelt! jó reggelt!“

Kis Eszter asszony eselédei egyikét szólította a boltba, s vendégét a lakszobába vezette, hol a fáradtat puha ülés, az éhest jó ebéd, a hőségtől lihegőt hűvös levegő, s a Maier szemében szépségtől sugárzó asszony tekintete által vakítottat függönyök által mérsékelt világosság várta. Csak itt jutott a száraz, összeroncsolt ember nyomorának tudatára, s beszédének szük árja egyszerre gazdagabban folyt. Fáradságáról szólt, melyet érez, a hősegről, melyet kiállnia kellett, egynémely gazdag embernek lelkiismeretlenségéről — itt Kis Eszter asszonyt, mint fényes kivételt, szívében és szavakkal áldotta — azon gazdag emberek lelkiismeretlenségéről, kik őt azért, hogy néhány garast adnak neki, oly kiméletlenül bojtorgatják. Csak az évesnél csendesedett le lassanként, s midőn panaszos kedélye nem csak egyensúlyba hozva, hanem egy pohár jóféle bor által felfrisítve is volt, a jó asszonyt új beszédekkel és hírekkel jól tartotta.

Maier Slemihl, sajátképen Weisz Maier már évek óta olyasféle járóinas volt Baumfeld Antal pesti terménykereskedő házában. Maier rég volt már tul legénykorán, a futkározás nagyon keservesen esett neki, de becsteltes és tudatlan volt s ezen tulajdonságai rakták rá azon bilincseket, melyeket még mainap is hirnőki minőségében hordott. Baumfeld urnak mindig voltak a vidéken végzendő dolgai, s fontos leveleket, irományokat és pénzt senki másra nem bízhatott annyi biztossággal, mint a mindenkor hűnek bebizonyult Maierre, kinek — mellesleg megjegyezve — csak azon egy hibája volt, hogy az utazásra adott pénzt, ha csak nagyon sürgős nem volt a dolog, szívesen eltette, és gyakran órákig elgyaloglott. Az alföldön keresztül kasul tett ezen utazásai alatt ismerkedett meg a többi között Kis Eszter asszonynyal is, kinek házában gyakran kipihente magát, ha épen azon faluban keresztül vezetett útja, s kinek nyájassága homályban tengődő életének verőfényes perceneit képezte.

Ebéd közben mindenfélét elbeszéltek neki, tudva s nem tudva levő dolgokat, a többi közt azt is, hogy mostantól kezdve, legalább is minden héten egyszer szerencséje leend nemes jóakárójánál betérhetni. A dolog tudniillik így volt:

Vári báró, kivel Maier gazdája, Baumfeld Antal ur, már régtől fogva üzleti összekötetésben állott, természetesen csak olyanban, a milyen nagy urak és pénzes emberek közt fenállani szokott, jó ideje már egy hadviselő fél helyzetében vala, mely egyik állomást a másik után felad, hogy utóljára vagy végkép

oda hagyja a csatát, vagy pedig az utolsó erősített helyen annyira védelmezze magát, miként a már elvesztett helyek visszahódítását is eszközözlőbe vehesse. Vári báró is a „tartozik“ és „követel“ közti harcoskodásában szintén egyik állomást a másik után feladott, itt egy erdőt, amott szántóföldeket vagy pedig juhnyáját. Valamint az ellenség, ki visszavonulásra kényszerülve, a feladott helyet maga után elpusztítja, így ő is elpusztította a feladott állomásokat, de nem úgy, hogy az ellenségnek, hanem hogy önön magának ne legyen semmi haszna belőle. Ha egy pusztát vagy efféléit adott fel, akkor rendszeren az azon levő utolsó kocsiúrral, az utolsó ló, előbb meg volt semmisítve, azaz lezálogolva, vagy épen séggel eladva; az utolsó pont, melyet ilyenformán feladott, a vári pusztá volt, három órai járásnyira azon falutól, melyben Kis Eszter lakott. Baumfeld Antal ur ezen pusztát nyári lakhelyetül választotta, s a rajta levő lakházat ujjonnan berendeztette. A pusztá közelében fektűd a vasuti állomásnak, s így minden vasárnap oda rándulhatott, holott, mint Maier közleményeit befejezé, Baumfeld ur leánya társalkodónéjával együtt már vagy 14 nap óta ott állandó nyári lakhelyt vett.

— Leánya? kérdé Kis Eszter, egyszerre meglepetve és felizgatva.

— Igen is Ilonka leánya, erősíté Maier; gyönyörű szép egy teremtés, s oly nagy és erős, mintha már husz esztendő volna, pedig még csak tizenhét éves, — és olyan szép, hogy egész Pest városa háborodásba jő, ha az utcán mutatja magát. És még milyen ügyes! Eddig semmit sem tett, mint mindig csak tanult, mert Bécsben volt nevelőben, s évenként többé került ezer forintnál. Táncának, zongorajátékának nincsen párja. És franciául, angolul, magyarul és olaszul úgy beszél, mint a víz!

De hol van fia? édes Kis asszony, szakítá egyszerre félbe dicsbeszédét.

— Kis Eszter röviden azt felelte, hogy Béla tüzleti dolgai után jár, és nógatta vendégét, hogy tovább meséljen Baumfeld Ilonkáról.

— Csak irását tessék megtekinteni, s azonnal látni fogja, hogy micsoda ügyes személyiség ő! Leveleket hoztam magammal, melyeket részint a városba vinnem, részint a postára feladnom kell, s ezek közt van egy a kisasszonytól is. Elfelejtette a pecsétostyát jól összeragasztani, ime, olvassa csak!

Ha Weisz Maier kisasszonyának levelét dicsérte, bizonyára nem azért tette, mintha neki ilyes dolgokban ítélte lett volna. Hiszen olvasni sem tudott. De hát nem mondja-e Pesten minden ember, hogy Baumfeld Ilonka olyan művelt, és nincse-e ezen levelnek is oly finom kinézése? Aranyszegélyű, rózsaszínű papíros, rózsaszínű borítékban. És nem került-e nevelése évenként többé ezer forintnál? A levél, erre akár meg is esküldhetett volna, kisasszonyára nézve bizonyosan kedvező ajánlat lesz.

De miért akarta őt Eszter asszonynak ajánlani, és miért kérdezősködött oly hirtelen fia után? És ha lett is volna szándékában, miszerint a fiatal két szív összehidalására közreműködjék, valljon nem látta-e át, hogy Béla nagyon is parasztos az ő fiatal urnője számára, ki annyi sokat tud, oly finom ruhákat visel és kinek nevelése Bécsben többé került ezer forintnál? Maier Slemihl nem volt azon ember, ki valamit megfontoljon, a mit fonttal mérni nem lehet. Hogy Kis Béla Ilonka számára nagyon is parasztos vagy művelt legyen-e, az nála nem volt kérdés; ha különben gondolkozott volna is a dolog felől, Béla, kinek vagyonsága és a kereskedelmi világban egykori önállósága minden kétségen túl volt, legrosszabb esetben mint valamely falusi, ámde tőzsgyökeres nemes tűnt volna fel előtte, s valljon nem többet ér-e egy falusi nemes kétségbevonhatlan gazdagságával, mint egy városi parvenu, kinek vagyonáról egy ember sem tudhatja, valljon nem szappanbuborékból áll-e? Azonkívül meg volt győződve Maier Slemihl arról, hogyha ez neki sikerülne, akkor az égnek, hol

a házasságok megkötetnek, itt lenn kezére dolgozik, s hogy a jó nagylelkű Kis Eszter asszony részéről fönséges jutalomra számíthat, talán néhány száz forintra is, melyek azokkal egyetemben, miket eddig megtakarított, őt egyszerre önálló férfivá tennék. És ha e pengő jutalom ki is maradna — mit különben el sem is képzelhetett magának — nem volt-e elég jutalom az is, hogy valamely ellenszolgálat folytán a szép, jó, gazdag asszonynak még inkább erősítette magát kegyében?

Alig hogy Baumfeld Ilonka Bécsből szülői házába visszatért, alig hogy a pesti jeunesse dorée-nek egyike vagy másika az itteni leányvilágban feltűnő fényes jelenségre szemét rávetette volna; s Maier Slemiel gondolatjai már is a tervek és célszabályok végtelen fonadékával hálózta őt körül.

Ez elegendő annak megfajtására, hogy a hű szolga, kinek kezeire gazdája gyakran ezereket legalább is annyi bizottsággal, mint a Wertheim-féle cassára bízhatott, most fiatal urnőjének tán gyengéd titkait oly hűtlentül idegen kéznek átszolgáltotta.

Kis Eszter asszonyra eleinte némiképen visszatetszően hatott azon ajánlat, miszerint idegen emberek titkaiba hivatlanul avatkozzék s a rózsaszínű borítékot a tán még rózsaszínűbb tartalommal egykedvűen ott hagyta fektűdni az asztalon, hová Maier szolgálati buzgalmának első hevében tette volt. De a levelet egy művelt, fiatal, gazdag leány írta, milyen maga is vala egykoron, olyan leány, ki talán arra van szánva, hogy számára az anyai boldogságot, mely után vágyva sovárgott, mint menynye megtesztise, s szívének valamennyi rostjai oda vonták őt az összehajtott papíros felé, s kíváncsian furta be tekintetét a borítékba, mintha ekképen akarná felleplezni a titkokat, melyeket ez magában rejt. S már is rángott keze, melylyel a vonzó titok után nyulni készült, de jobban gondolván meg a dolgot, esőndesen maradt és részvevő jósággal szólt:

Őn messze utról jő, s a vasuti állomás még egy jó órányira van innen; fektűdjék tehát le a pamlagra s aludjék. Majd fogok gondoskodni alkalmatosságról, hogy a vasutat el ne mulasztja.

Maier fellengző szavakkal megköszönte vendégszerető gazdasszonyának jóságát s pihenés sóvárgó tagjait a megkínált pamlagon kiterítette. Igyekezett ugyan egy ideig szemeit félig nyitva tartani, hogy a levél s egy bizonyos kéz után sandalithasson, de az álom már a következő percben elnyomta, s Kis Eszter, miután egy ideig merengve tilt volna, kezébe vette a levelet s hűvelyéből kibontotta.

(Folyt. köv.)

(Felolvasás az „I. M. Egylet“-ben, Jan. 9-én 1864.)

** Fenyvessy ur meg lévén akadályozva, helyette dr. Ágá Adolf ur tartott „a gyermekek életéről“ dajkászati, nevelészetű és erkölcsstani felolvasást. Játszi könnyűdséggel eseteiterte értekező azon történetkéket és eseményeket, melyek a fiatal gyermek kedélyére állandó benyomást szoktak gyakorolni, s azért óva intette az anyákat, hogy a dajkák választásában óvatosak legyenek. Ezután fokozatonként kísértte, kivált a gyermekek életmenetét, megróttá az anyák hiúságát s az apák gyengeségét, mely szerint már a kisdedeket is oly cifrán felcicomázzák, miáltal csak a hiúság érzetét keltik és nevelik bennök; bejárta az iskola teremt is, és figyelmezteti a szülőket, hogy gyermekeiket se ne féltsék oly nagyon a tanulástól, de tul se terheljék a tudományyal, miután az csak testi fejlődésük árán történhetnék. Erre nézve tehát a lelki ápolás mellé a testét is hason rangba kívánná helyezettetni, s ez okból a teljes nevelési rendszerekből a testgyakorlatoknak (uszás, tornázás sat.) soha sem szabadna hiányozniok. Figyelemmel kíséri a gyermek játékeit is, s Dávid királylyal, játékból

is megismeri a gyermekben az embert. A leánygyermekre át-
térve psychologic festi a kis leánynak bábujához való viszonyát
és pajkos humorral enyeleg a már érettebb koru leányok szívbeli
forradalmi fölött. Mindezen állításainak támogatására pedig
Güthet, Jean Pault, Diesterweget sat. idézi. A zsidó gyermekek-
ről tüzetesebben szólva, kitüntetéssel említi fel a zsidó anyák pá-
ratlan, mindent feláldozó szeretetét, s kinék mintaképe gyanánt
értekező — Ráchelt állítja fel.

A szép számmal összegyűlt közönség feszült figyelemmel
hallgatta értekezőnek esinos és tetszetős előadását, kiváltkép pedig
gyönyörködött azon eredeti, tiszta, zamatos magyarságban, melyet
értekező oly mesterien kezel, s melylyel olvasóink e lapokban is
bőven megismerkedtek.

Különös meglegedésünkre szolgált azon örvendetes tapasztalat,
hogy hölgyeink mindinkább nagyobb érdekeltséggel visel-
tetnek e felolvasások iránt, s azokat mindig nagyobb számmal látog-
tatják.

LEVELEZÉSEK.

Zalamegyei levelek.

I.

T. Szerkesztő ur!

Reményem, nem lesz érdektelen, ha t. olvasóival Zalamegyének
egy-két jelentékenyebb községét megismertetem, meg lévén
főképp győződve arról, hogy megismertetésem magukra a meg-
említendő községekre nézve sem maradandának minden ered-
mény nélkül.

Megyénk egyik jelentékenyebb községe, különösen ha a
családok számát vesszük tekintetbe, K e s z t h e l y.

Ezen községben még ezelőtt 20 évvel igen szép tehetségű,
Spitzer nevű rabbi működött, ki megtestesült becsületessége, jó-
tékonysága, ritka szorgalma és tudománya miatt, ugyszólván
minden egyesnek tetszését és szeretetét megnyerte. Halála után
a község körülbelül 16 évig volt főrabbi nélkül. Eleinte csak igen
nehézen tudták nélkülözni a szeretett férfit, kihez szűkség ese-
tében tanácsért folyamodtak, ki az iskolára, a gyermekek neve-
lésére annyi gondot fordított, ki a gymnasiumi ifjuságnak oly
célszerű vallásoktatást nyújtott, és ki minden tekintetben a község
valódi atyja volt. Régi dolog azonban az — s mindenki tudja,
sőt tapasztalta is, — hogy az ember igen könnyen tud felejtani:
elfelejtett nemsokára Spitzer rabbi is. De ha mégis él egyesek-
nél a boldogult rabbi emléke, az csak azért van, mert árnyoldala-
it nem felejtették el; Ilyen a világ; a mit az ember az életben
jót cselekszik, azt vele együtt el is temetik, csak árnyoldalai,
melyek nélkül e földön ember nem létezik, éli őt túl és nem felejt-
tetnek el egyhamar.

A t. olvasó valószínűleg azt fogja hinni, hogy a boldogult-
nak valami nagyon is rettenetes hibái lehettek, hogy bizonyos
községi tagok azokra még ma is oly híven emlékeznek? Oh nem!
Hibája egyedül csak az volt, hogy nagy lévén a családja, sok lé-
vén a gyermeke, néha a gazdagabb tagok gyámolítására szorult.
Szegény községi hivatalnok! ha azt akarod hogy szeressenek,
hogy becsüljenek, hogy egyáltalában bizonyos községekben fel-
fogadjanak, kérdd az istent, hogy ne áldjon meg gyermekekkel.

Mint már említém, S. rabbi halála után a község 16 évig
volt rabbi nélkül; helyette a rabbi életében is működő másod-
rabbi látta el az előforduló szükséges dolgokat. Ezen Schacherl
nevű másodrabbi, ki már 3 év előtt szintén sirba szállt, igen jó és
becsületos ember volt. Azonban a talmudon kívül ugyszólván

semmit sem tudván, csak addig tölthette be jól helyét, míg a köz-
ségben főrabbi működött. Hogy az olvasónak a szóban levő boldo-
gult másodrabbi műveltségéről fogalma legyen, nem lesz érdek-
telen, ha megemlítem, miszerint meg volt győződve arról, hogy
nyáron csak azért van nagyon meleg, mert télen fűtenek; télen
pedig azért van nagyon hideg, mert nyáron nem fűtenek.

Ilyen műveltségű másodrabbi látta el 16 évig a község fu-
tosabb és kevésbé fontos ügyeit, és a jó izlést tanusító község-
nek még ma sem leendett rabbija, ha a jámbor másodrabbi tör-
ténetesesen meg nem hal, minek folytán azután természetesen kény-
telenek voltak, legyen az bárki is, de valakit fölfogadni. Voltak
ugyan a községben már azelőtt is egyesek, kik sürgették valami
művelt rabbi felvételét, minek következtében próbaelő adások is
tartattak, de a majoritás mindig tudott hibákat felfedezni, melyek-
nél fogva az illető ki nem elégithette a község kívánalmait. Meg-
jegyeztük ezuttal, hogy a concurrensok között a kitűnő veszpré-
mi rabbi, Hochmuth Ábrahám is volt, Zalai.

Rohone, dec, 31-én 1863.

T. Szerkesztő ur!

Noha minden izr. községben találni oly nemes férfiakat, kik
a közjót előmozdítani törekcsenek, kikről sok évek után is hálá-
san emlékezik meg az utókor — de nem minden izraelita község
dicsekedhetik oly nemeskeblt s kivált a közjónak élő férfival,
mint a rohonei község Pick Áron ural, ki azt tűzte ki magá-
nak feladatul, hogy minden alkalommal magát jó cselekedetek
által kitüntesse, hogy mindenkivel nemesen s emberszeretettel
bánják, hogy a szűkölködőkön segítsen, úgy hogy mindenki, a ki
ezen férfit ismeri, kitűnően szereti s becsüli is. Különösen áll ez
községünk lakosai részéről, kik valláskülönbség nélkül a legmé-
lyebb tisztelettel viseltetnek iránta. Községünknek e derék és ne-
meslektű nestora tegnap ülte 80 ik születésnapját, s tiszteletére
községünk érdemtejes előjárói részéről ünnepély rendeztetett,
mely a legnagyobb rendben s diszben folyt le s melyben nem csak
a rohonei községnek lakosai valláskülönbség nélkül, — hanem
az egész vidéknek sok előkelő urai is részt vettek. A legnagyobb
előkészületek a ritka szépségű s pompás imaházunkban tétettek,
mely ünnepélyesen ki volt világítva. A tisztelt aggastyán ülőhe-
lye pompásan fel volt díszítve, melynek legszebb részét egy sike-
rült transparent tevő, mely e verset tüntette fel:

„Heil, Glück und Preis
Dem 80-jährigem Greis.“

Mind az imaház, mind az előcsarnok zsufolásig megtelt, nem
csupán rohoneiakkal, — kik között a városi tisztikar, a főt. lel-
készek s Batthyányi gróf uradalmi tisztjei — hanem a vidék sok
előkelő uraival is, kik az aggastyán tiszteletére jelentek meg. Mi-
dön az aggastyán, a községi választmány által kísértetve, az
imaházba lépett, az énekkar, derék kántorunk Wieselmann
Jakob ur vezetése mellett e verssel üdvözölte őt: „Dicsértes-
sék az, a ki jön Isten nevében“ stb., mely háromszor ismételt-
tetvén, utána a belépti könyörgést: „Mily szépek sátraid Já-
kob“ sat. énekelték. Erre a mincha-könyörgés következett,
melynek befejezése után főt. főrabbinck dr. Zipser M. ur
kitűnő és tartalomduz szónoklatot tartott, melyben dicsően
rajzolja az aggságot, az emberi élet céljait, s hogyan kell an-
nak élnie, a ki az aggkornak örülni akar. Elérzékenyülve s
meghatva sorolta elő az aggastyán bő érdemeit, melyeket ma-
gának hatáskörében szerzett, s hogy a rohonei község büszke
lehet oly férfira, nem csak míg az Ur őt körülünkben megtart-
ja, hanem örök időnkig is. Szép s eszmedus szavakkal áldotta
meg a főrabbi ur az aggastyánt, mi alatt az egész gyülekezet
könyekre fakadt. Ezután a kántor kezébe bevén a thórát a

szent edényekkel, az nnakagastyáegy „Miseberach“-t mondott, melylyel az ünnepeynek ezen része befejezt tett.

Az imaházból a nép az ünnepelet aggastyánt lakására kísérte, hol ismét számos üdvözzettel halmoztatott el, azonfelől a tanodai ifjuság részéről, mely félkörben felállítva az aggastyánt hangos éljenzéssel fogadta, egy derék kis leány, szép koszorúval kezében csinos üdvözzetet mondott, melyet befejezvé, az ünnepeley s tisztelet jeléül az ünnepeletnek a koszorút átadá.

Erre a kar ismét üdvözzetet énekelt versekben, melyben sokáig s boldogul élették. — Az érdemteljes s tisztos aggastyán mélyen meghatva, mind az imaházban, mind lakásán nyájas s atyai szavakban köszönte meg a tisztelt gyülekezetnek az iránta tanusított tiszteletet, mire a gyülekezet széteszolt.

Este 8 óra tájban egybe gyültek a község előkelői s legtöbbjei a község házába a megrendelt vacsorához, mely igen vígan folyt. Kitünő felköszöntéseket mondottak főt. dr. Zipser M. s dr. Jellinek urak, azonfelől még körülbelül 100 kisebbrendű toást is volt hallható. Ezen alkalommal a község szegényeiről sem felejtettek meg s tetemes pénzösszeget gyűlt össze számukra. A társaság, melyben a tanítói kar is részt vett, éjfélutáni 1 órakor oszlott szét.

El nem mulaszthatom, hogy ezuttal községünk néhány kitünő férfait is fel ne emlitem, kik most a község élén állanak és sokat áldoznak a közjóra. Legelső sorban áll erre nézve községünk köztiszteletben álló s nemeskeblű előjárója, Strausz Móric ur, s mellette a választmány többi tagjai is, kik a községi képviselnek valódi mintaképei lehetnek. Különös elismerést érdemel nagytudományu dr. Jellinek Lipót ur, ki nek jószívűsége pártját keresi. Szóval az egész község a legbensőbb egyetértés és szeretetben él, azonfelül igen sokat haladt minden tekintetben más községekhez képest. — Adja az ég, hogy községünkben még sokáig tartson ezen szép egyetértés és kölesönös emberi szeretet, — tisztelt Pick Áron urat pedig éltesse az Isten még sok, sok évekig, községünk öröme és dízere! (T. levelezőnknek ez ohajtását mi is teljes szívből utána mondjuk. Szerk.)

Kleinwald Lipót.

Szombathely, dec. hóban 1863.

T. Szerkesztő ur!

E hó 13-án ment végbe hitközségünkben a tisztujítás a legnagyobb rendben és távol minden pártoskodástól. A választás eredménye sikerültnek mondható, mert oly férfiak kerültek a község élére, kiktől bizton várhatjuk, hogy hitközségünket minden tekintetben méltóan fogják képviselni.

Ha az ujonnan választott előjáróság magának kijelölt teendőjét tekintetbe vesszük, azon reménnyel kecségethetjük magunkat, hogy a község legégetőbb kérdései meg fognak oldatni; mert az ujonnan megválasztottak programjában többek közt templom építését és a rabbinatus betöltését is találjuk és mind az egyik, mind a másíknak szükségessége nálunk már a tetőpontot érte el.

De nem mulaszthatjuk el ezuttal, hogy valamint az egyiknél, úgy a másíknál is a legnagyobb óvatosságra s leggondosb elővigyázatra ne figyelmeztessünk; hogy békeszerető hitközségünkben, hol mindedig az egyetértés honolt, hol a tagok — bár mily vallási nézetűek is különben — testvériesen férnek el egymás mellett — ama rákfene — a civódás, mely a barátot a baráttól, a testvért a testvértől, sőt az atyát a fiutól elidegeníti, elő ne idéztessék.

n. f.

Mult vasárnap, azaz f. hó 3-án ment végbe a helyb. hitközségi előjáróság választása Hőrl Antal főszolgabíró elnökléte alatt. A választás eredménye a következő: elnök: Rothauser Dávid ur; előjárók: Reiser Lázár, Vitt Manó, Mandl Salamon és Weisz Mór urak; pénztárnok: Hirschfeld Márk ur; ellenőr: Zilzer Náthán ur.

A hitközség által a nm. helytartó tanácshoz beadott ama kérvény, mely szerint az izr. iskola a városi pénztárból gyámoltassák, s melyről annak idejében említést tettem, mint biztos kutforrásból értesülők, a hitközség javára már el lön intézve. Ha a végzés leérkezendik, a tek. szerkesztőséggel azonnal tudatni fogom.

r. l.

Vegyes hírek.

** (A Csongrád megyei gazdasági egyesület) választmányába, ezuttal először, egy izraelita is választatott, és pedig Lichtenberg Móric ur, szegedi lakos.

** (Kitüntetés.) Augsburgból írják a „B. Ch.“-nak, hogy e város követséget küldött a királyhoz, az augustenburgi herceg ügyéért szót emelendő. A követség tagjai a polgármester, két városi tanácsos, s a város hat legnépszerűbb férfai. Ezek közt van dr. Hirschfeld ur, tisztelt rabbink is. Egyhangulag lett megválasztva. Gondolhatja ön, hogy ez mily örömet okozott, nem csak a helybeli, hanem Bajorország valamennyi zsidó lakosai közt. Dr. Hirschfeld ur különben az idő kérdését, mely most a német nemzetet feszültségben tartja, akként tárgyalta, hogy e választás már csak abból is könnyen megfejtethető.

** (Iskolaügy B.-Gyulán.) B.-Gyuláról írják nekünk, hogy az ott fenállt és meglehetősen virágzásnak örvendett 2 osztályu rendes fi- és leánytanoda feloszlott, s 3 chéderré alakult által. Valóban helyesebben cselekednének tisztelt b.-gyulai hazánkíai, ha a folytonos és célra nem vezető civakodás helyett, melynek még ez ideig való fenálltát levelezőnk sajnálkozással említi föl, inkább gyermekeik célszerű neveléséről és jövőjük biztosításáról gondoskodnának.

— (Pereire Izák), kit Franciaországban követnek választottak volt, de a törvényhozó testület által a választás alkalmával előfordult rendetlenségek miatt meg nem erősítettett, az új választás alkalmával 21,000-nyi szavazattal ujonnan választatott. Ezuttal választása a törvényhozó testület részéről minden ellenmondás nélkül lön megerősítve.

Szerkesztői levelezés.

T. B. J. urnak, B. Gyula. Nem szólhatunk hozzá, mi előtt nem láttuk.

K. M. urnak, Miskole. Jelen alakjában nem használható

V. A. urnak, Szill. Ugyanazt izenjük.

a.-nak. Azon leszünk, hogy a dolgot kívánatához képest elintézzük. A többire nézve — a jövő számban.

N. V. urnak, Simándon. Használni fogjuk.

N.-Kanizsára. A megrendelt 12 számot az illetőknek Keszthelyre elküldöttük.

H. M. urnak, Keszthely. Magánlevelet irunk.